

השוויון האזרחי - למרכז הבמה

להיות ערבי במדינה יהודית

מנחה : ירון לונדון

מרואיינים : סייד קשוע, ג'אבר עסאקלה

6.6.2004

הערב התקיים במסגרת אירועי שבוע הספר במכבים.

ירון לונדון פתח וסיפר מדוע בחר לקחת חלק בפעילות של עמותת סיכוי ומדוע פעילות זו חשובה בעיניו. הוא הזכיר את ההישג של קבוצת כדורסל הנשים מרמת השרון בבית המשפט כצעד בקידומן של נשים בחברה הישראלית. לאחר מכן הוא תיאר את מסקנות ועדת לפיד שיצאו לאור באותו יום והביע את אכזבתו העמוקה מהבחירה של הוועדה להתרכז בעיקר בנושא שרות לאומי לערבים ולא בפתרון הבעיות האמיתיות של הציבור הערבי. הוא הדגים ותיאר את מצבם של הבדואים בכלל והכפרים הבלתי מוכרים בנגב בפרט כדוגמה לאפליה קשה.

בהמשך הסביר ירון כי הוא פועל בעמותה למען עצמו למען ילדיו ונכדיו. הוא טען כי הערבים יוכלו למצוא להם מסגרות התייחסות אחרות על מנת להתקיים כאן אך לנו היהודים זו מדינתנו היחידה והוא אינו רוצה לחיות במדינה שכזו (כה מפלה וגזענית).

לאחר מכן ירון פנה אל סייד קשוע ושאל אותו כשאלה ראשונה מאיזו סיבה הוא כותב בעברית ?

סייד טען כי זו שאלה קשה שהוא מעולם לא נשאל - הוא התחיל בהסבר הטכני, שליטתו בעברית טובה יותר משליטתו בערבית, מאז גיל 15 הוא כותב ומתבטא רק בעברית, אין בארץ הוצאות ספרים מכובדות שמוציאות ספרים בערבית, אין חנויות ספרים בטירה ובמרביית היישובים הערביים. הוא גם מאד רצה שספריו ייקראו והיה חשוב לו לפנות אל הקהל היהודי.

ירון ביקש מסייד לתאר את חוויית המעבר לפנימייה בירושלים :

סייד בתחילה התייחס בהומור למעבר הפיזי שהיה קשה, ואח"כ תיאר את תהליך ההסתגלות, אחת החוויות הקשות היתה כרוכה בנסיעה באוטובוס הביתה וחזרה, שלוותה בפתח נוראי. "השתחררתי ממנה רק כאשר קניתי אוטו". אמר סייד קשוע

מכאן עבר ירון לשאול אותו שאלות סביב נושא הזהות והתרבות - כיצד חש כאשר למד בביה"ס היסודי את ההיסטוריה של האתוס הציוני, כיצד התייחס ליום העצמאות - סייד לא כל כך התחבר לחוויות אלו, הוא טען כי החל להיות מודע בשלב יותר מאוחר, היסטוריה לא עניינה אותו, בבית היתה שתיקה גדולה - הסיפור

המשפחתי לא סופר לפרטיו ולא היתה התייחסות ל - 1948 אלא ברמזים. הסבא נהרג אז. האב נכלא. סייד טען כי החיבור שלו לשאלות הזהות היה יותר דרך הספרות, הוא הרגיש שבסיפורים שהוא קורא ולומד אין כלל ייצוג לקבוצה עליה הוא נמנה וזו היתה אחת המוטיבציות שהביאה אותו להתחיל לכתוב.

לאחר מכן סייד נשאל על ידי ירון האם הוא יכול לתאר קושי מרכזי בו הוא נתקל אותו היה רוצה לשנות. בתחילה דיבר על רצונו להיות עשיר ולהקים לעצמו בית, הוא לא התייחס ספציפית למקום בו יקים את ביתו וטען כי הוא יכול מבחינתו להיות בכל מקום גם בתל אביב. לאחר זמן מה הוסיף ואמר כי יש משהו שכן מטריד אותו, שהוא לא יכול למצוא מערכת חינוך הולמת לבתו. זו אחת הסיבות שעזבנו את טירה אמר. ניסינו להתקבל לגן בתל מונד. בטלפון קיבלנו תשובה שיש מקום לשנה הבאה וכשהגענו חצי שעה אחר כך וזיהו אותנו כערבים כבר לא היה מקום.

בשלב זה עבר ירון לראיין את ג'אבר עסאקלה מארגון שת"ל. קודם כל הסביר ג'אבר מהו ארגון שת"ל (שירותי תמיכה וייעוץ לאגונים לשינוי חברתי). - תפקידו בארגון קידום תוכניות בחברה הערבית. כדוגמה תיאר ג'אבר את הפרוייקט בו עסק לביטול מס רכישה. מס זה חל כמעט אך ורק על האוכלוסייה הערבית מכיוון שהוא חל רק על קרקעות פרטיות - אשר 90% מהן בידיים ערביות. זהו תהליך ארוך של עבודה מול גופי ממשל שונים אשר כיום לאחר שמונה שנות עבודה עשוי להסתיים בהצלחה.

מן הקהל היתה בקשה מג'אבר לתאר את הרקע שלו: ג'אבר סיפר כי הוא יליד מע'אר, דרוזי במוצאו. הוא ציין כי מע'אר אינה מוכרת כלל לציבור היהודי, הכפר קיים במקום זה מאות בשנים אך כאשר הוא רוצה להסביר ליהודים היכן הוא גר הוא צריך לציין את כלא צלמון הקרוב הקיים שם שנים בודדות.

ג'אבר ציין כי בחר לא לשרת בצה"ל וישב בשל כך בכלא. טענתו היתה כי המדינה הפרידה בין הדרוזים לשאר הערבים במדינה, הדרוזיות היא עדה אך איננה דת נפרדת ומבחינתו הלאום של הדרוזים הוא ערבי. ירון שאל האם כך חושבים כל הדרוזים. ג'אבר השיב כי מרבית האינטלקטואלים הדרוזים מחזיקים בדעתו אך בקרב הציבור הרחב יש שאימצו את גירסת המדינה לחלוקה בין דרוזים ושאר בני הלאום הערבי מסיבות פרגמטיות. לאחר מכן תיאר ג'אבר את לימודיו באוניברסיטה ואת פעילותו באגודת הסטודנטים ובוועד הסטודנטים הערבים. ג'אבר הוגדר כסיכון בטחוני ונמנעה ממנו האפשרות לעבוד כיועץ חינוכי במערכת החינוך למרות שיש בידיו תואר שני.

ירון שאל האם היה מעורב בפעילות אלימה - ג'אבר ציין כי הפעילות האלימה ביותר בה לקח חלק היה ניסיון של ועד הסטודנטים הערבים למנוע פתיחת האוניברסיטה כאשר יצאה החלטה לגבות שכר לימוד מדורג - מיוצאי צבא סכום אחד ומאלו שלא שירתו בצבא סכום אחר. פעילות זו אף זכתה לגיבוי מהנהלת האוניברסיטה.

לסיום שאל ירון את ג'אבר איך הוא רוצה לראות את פני החברה הערבית בעתיד, ג'אבר ציין כי יש דברים רבים שהם באחריות המדינה אשר צריכים להשתנות - ורצונו הוא שיהיה שוויון אזרחי בין יהודים לערבים אך במקביל יש נושאים רבים שהחברה הערבית בתוכה צריכה לשנות, חוליים ובעיות שונות וביניהם מעמד הנשים

בחברה הערבית.

גיאבר סיים ואמר "אני מאשים את המדינה בחלק מהדברים אך גם החברה הערבית אשמה בחלק מהדברים".

בשלב זה ירון פנה לקהל לשאלות ותשובות :

אחת השאלות שהופנתה לסייד עסקה במידת ההזדהות שלו עם הישראליות. האם היה רוצה להיות חלק מהזהות הזו, והאם הקושי שלו הוא שלא מקבלים אותו לתוכה. סייד השיב ואמר כי החיבור שלו הוא בעיקר לתרבות המערבית אשר קיימת בישראל אך לא בהכרח לישראליות, גם לא ברור לו מהי. עם זאת זה נכון שהוא לא יכול להתקבל לתוכה באופן מלא. אחת ההזדהויות החזקות שלו היא עם סופרים בני מיעוטים במקומות שונים בעולם.

שאלה אחרת שהופנתה לסייד עסקה בנאמנות שלו כערבי אזרח ישראל למדינה. האם כאשר יהיו ברחובות תל אביב טנקים עירקיים תבחר להישאר נאמן לנו או שלאויבנו אתה. סייד פתח ואמר שהוא נגד צבא ומלחמה בכלל ובחלק השני של תשובתו היביע סייד את כעסו על עצם השאלה באומרו - "זה לא סוד שהפלסטינים אזרחי המדינה שונאים את המדינה ואני חושב שתוכלו לנחש למה"

אמירה זו התקבלה באי נחת אך לא גררה תגובות נוספות.

שאלה נוספת הופנתה לגיאבר ועסקה בשאלת הזהות הדרוזית- אחת המשתתפות אמרה כי הופתעה מאד לשמוע את דבריו כיוון שחשבה שהדרוזים מזדהים לחלוטין עם המדינה וכי קיימת ברית דמים בין הדרוזים ליהודים. אומנם ידוע לה שהדרוזים עדיין מופלים אך לא חשבה כי זהו יחסם האמיתי למדינה. גיאבר השיב ואמר כי אכן התמונה שהמדינה מציינת שונה לחלוטין מתמונת המציאות וכיום יש אחוז גבוה של הדרוזים המסרבים לשרת בצבא.

לסיום פנה ירון לונדון לקהל בקריאה להצטרף לפעילות של עמותת סיכוי!